

N18 cultuurhistorisch en landschappelijk

Over dat wat verloren gaat bij de aanleg van de nieuwe N18 rond Eibergen en meer

Blogarchief n.a.v. beëindiging van dit weblog per 30 augustus 2015. Onderwerpen die de oude en nieuwe N18 raken zullen geplaatst worden in het blog van de website www.heerlijkheidborculo.nl

29 augustus 2013

Een nieuw blog over de nieuwe N18 en wat die betekent voor Eibergen

Het ziet er nu toch wel duidelijk naar uit dat de nieuwe N18 tussen Enschede en Groenlo gerealiseerd zal worden. De gevolgen voor het landschap en voor de inwoners van Eibergen en de buurschappen Mallem, Olden Eibergen en Hupsel zullen ingrijpend zijn en onomkeerbaar. Nog een paar jaar is het landschap in betrekkelijk ongeschonden toestand waar te nemen en te beleven. Dit blog probeert cultuurhistorische en landschappelijke aspecten daarvan vast te leggen in foto's, video's en tekst tot en met de ingebruikname van de weg, die bijna letterlijk een breuk in de Eibergse geschiedenis vormt.

Bennie te Vaarwerk

1 september 2013

N18 in de baan van de cycloon

De kruising Borculoseweg-Stokkersweg in de richting Haarlo. Op de achtergrond de door de tornado van 1 juni 1927 zwaar getroffen boerderijen Bosman en Boak

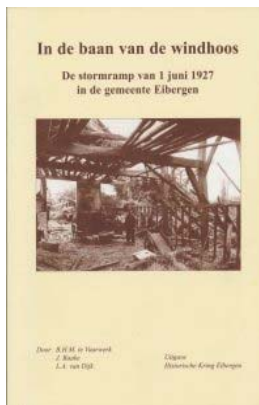
Weinigen zullen zich realiseren dat het nieuwe tracé van de N18 tussen de Kormelinkweg en de Berkel in Olden Eibergen zo ongeveer de baan van de windhoos van 1 juni 1927 volgt. Nog geen twee jaar na de stormramp van Borculo (10 augustus 1925) werd onze regio opnieuw getroffen door een windhoos, die tegenwoordig ingeschaald wordt als een heuse tornado in klasse 4 op de schaal van Fujita: de op een na hoogste klasse. Het was een geluk bij een groot ongeluk dat de tornado over het platteland en over het industrieterrein annex spoorwegemplacement van Neede trok. Van het overtrekken van de tornado door Olden Eibergen is een levendig ooggetuigenverslag bewaard gebleven. Dat verslag is nu nog 'herbeleefbaar', maar met de komst van het viaduct ('Olden Eibergen') over de Borculoseweg op de Oldeneibergse Es, zal ook dat definitief tot het verleden behoren.

In de namiddag van 1 juni 1927 was het broeierig, ideaal voor het ontstaan van onweer. Dat gebeurde ook: zo'n 10 tot 20 minuten vóór de tornado trok een onweer over.

In het tijdschrift *Hemel en Dampkring* van juli 1927 is een verslag te lezen van hetgeen W.K. Post uit Amsterdam op de bewuste dag meemaakte, toen hij van Eibergen naar Haarlo reed. Hij was een toevallige 'stormchaser', zoals de tegenwoordige avonturiers genoemd die in de Verenigde Staten op tornadojacht gaan. Op de Eibergse Es gekomen (toen nog praktisch onbebouwd) zag Post aan de horizon een onheilspellende wolk. Het was een afhangende wolk, die volgens een schetsje vrij stomp, maar wel trechtervormig was. De wolk was niet scherp belijnd en eindigde in een veel ijler kolom:

“Toen de wolk nader kwam, zag men in het onderste gedeelte de draaiing zeer, zeer duidelijk van links naar rechts. Vlak bij zijnde zag men nog duidelijk de daarin aanwezige wolkjes den cirkelgang maken. Om de wolk zag men donkere voorwerpen rondslingeren. Ze maakten op afstand den indruk van groote zwarte vogels. (...)

Links van ons, dus ten zuiden van den weg Eibergen - Haarlo, lag een boerderij, die na afloop der bui voor een groot deel van pannen beroofd was. [Dit moet of Florijn/Slotboom of Kolthof zijn geweest, BtVw] Hoe ze verdwenen heb ik niet gezien. M'n aandacht was gespannen bij de wolk, of we er buiten bleven of niet. Op een 50 meter afstands is ze ons gepasseerd. Ik zat vooraan, dus zag op den weg: daar ging een blauw-grijze wolk over den weg, waartegen de groote golven van geel hooi uit een verwaaiden hooiberg scherp afstaken”.

Op de omslag van dit herdenkingsboek is het totaal verwoeste erve Venneman (Pleiter) achter Baak afgebeeld.

Omdat de tornado, nadat hij de Borculoseweg was gepasseerd, richting Pleiter (Venneman) en Baak trok, is aannemelijk dat de ooggetuige ergens halverwege de (huidige) kruising Borculoseweg-Stokkersweg en Groeneweg gereden moet hebben toen de tornado over trok, maar mogelijk ook nog vóór de genoemde kruising. Net als toen is er nu nog vrij zicht op de Oldeneibergse Es. Met de aanleg van de N18 komt er een viaduct over de Borculoseweg, een lelijke bult op een bult dus en wordt de kruising met de Stokkersweg door een verlegging veiliger gemaakt.

Boerderij Florian in Olden Eibergen lag eveneens in de baan van de tornado.

Cobe van de Beezebekke in de nendeure (ca. 1950)

Sommige mensen die de tornado meemaakten hebben er levenslang gevolgen van ondervonden. Een oud-tante, Jacoba Maria te Vaarwerk, beter bekend als Cobe van de Beezebekke (hoek Stokkersweg/Leugemorsweg), ging volgens mijn vader bij naderend onweer in de deeldeur staan, kijkend naar het dreigende onheil. Mijn vader heeft haar in de 'nendeure' gefotografeerd omstreeks 1950. Toeval of niet, maar de nieuwe N18 komt op nog geen 200 meter van haar 'uitkijkpost' te liggen.

Bennie te Vaarwerk

10 oktober 2013

Over de historische wegenstructuur van de mark van Olden Eibergen

De gaffelstructuur uit de tijd van de markenverdeling: de kruising Lintveldseweg, Stokkersweg en aftakking Oude Borculoseweg (rechts). De nieuwe N18 komt te liggen tussen deze kruising en de te slopen boerderij op de achtergrond.

De nieuwe N18 doorsnijdt oud cultuurlandschap aan weerszijden van de Berkel en aan de noordoostflank van de Hupselse Es. Ogenschijnlijk minder waardevol lijkt de doorsnijding van de voormalige, in de negentiende eeuw verdeelde, markengronden te zijn. Dat zal vooral zichtbaar worden in het Oldeneibergse Veld ten westen van de Stokkersweg. De mark van Olden Eibergen werd als laatste Eibergse mark verdeeld in 1861. Rond 1880 was de markengrond van Olden Eibergen en Eibergen niet veel meer waard dan 20 gulden per hectare. Ontgonnen werd de grond pas geleidelijk aan, pas toen de kunstmest beschikbaar kwam. Ik herinner me nog dat mijn vader eind jaren '60 nog een perceel weidegrond in 't Veld had liggen, waarvan een klein stukje nog onontgonnen was. Er stonden bomen, er groeide en bloeide nog wat heide en wij haalden er wit zand vandaan voor allerlei gebruik op boerderij Nieuw Biezebeek aan de noordkant van de Berkel. Ik herinner mij levendig de grote mierenhopen in dat stukje onontgonnen markengrond. Na de ruilverkaveling, die gelijktijdig plaatsvond met de Derde Berkelverbetering rond 1970, kreeg mijn vader de grond dicht bij huis. De nieuwe eigenaar van 't Veld (dat dus ook een perceelsnaam was) ruimde het restantveld op en maakte er weidegebied van. Dat beeld zal de gebruiker van de nieuwe N18 straks aantreffen als hij ter hoogte van de Hof van Eckberge en Zwembad 't Vinkennest straks door Olden Eibergen rijdt. Het beeld dus, dat op de foto boven op de achtergrond zichtbaar is.

Detail van een luchtfoto van Eibergen (rechts) en Olden Eibergen uit 1951. De gaffelstructuur en de radialen zijn duidelijk herkenbaar in het landschap.

De negentiende eeuwse markenverdelingen zijn een eerste vorm van grootschalige landinrichting (voorheen 'ruilverkaveling' genoemd). De voormalige markegronden zijn nu nog herkenbaar aan hun lange rechte kavel- en wegstructuren, nieuwe typen van boerderijen die in tegenstelling tot de meeste oude boerderijen, met het woonhuis naar de weg staan of langs zij. Naast de verdeling van het onverdeelde land onder de gerechtigden (vooral de grote landbezitters profiteerden) van de mark moesten ook nieuwe wegen aangelegd worden en de waterafvoer verbeterd worden.

Detail van een topografische kaart van Olden Eibergen uit ca. 1890. De gaffel- en radialenstructuur van het wegenpatroon in de verdeelde, maar grotendeels nog niet ontgonnen mark is herkenbaar.

Die wegenstructuur is Olden Eibergen bijzonder goed bewaard gebleven. Die kenmerkt zich door (globaal) oost-west lopende wegen, waarvan enkele zich soms enkele malen opsplitsen, waardoor een gaffelstructuur ontstaat. De hier te bespreken kruising die met de aanleg van de nieuwe N18 verdwijnt, begint in Eibergen ter hoogte van de voormalige spoorbaan, nu fietsbaan. In de bebouwde kom heet de weg nog de Beltrumseweg. Net buiten de bebouwde kom splitst hij zich op in de (van noord naar zuid) Lintveldseweg en de Kormelinkweg. Bovendien wordt de weg op dat punt gekruist door de Oldeneibergsedijk, die ook bij gelegenheid van de markerverdeling werd aangelegd. Als we de Lintveldseweg volgen takt bij de Hof van Eckberge de Oude Borculoseweg er van af. Daar kruist de weg een radiaal, namelijk de Stokkersweg. De Lintveldseweg wordt nog door twee andere radialen gekruist, nl. de Vaarwerkweg in het oosten en de Molenweg in het westen. Juist ten westen van de kruising met de Stokkersweg en de aftakking van de Oude Borculoseweg, kruist de nieuwe N18 de oude markewegen. Het heeft tot gevolg dat de gaffelkruising geheel verdwijnt, de Lintveldseweg wat naar het noorden wordt verlegd en hier met een viaduct (dat overigens 't Oldeneibergse Veld had moeten heten i.p.v. 't Vinkennest, ik kom op de beoogde naamgeving nog in een volgend blog terug) over de nieuwe N18 geleid wordt. De Stokkersweg wordt hier afgesloten. In zekere zin kan men de nieuwe N18 ook als een nieuwe radiaal in de Oldeneibergse markestructuur beschouwen, aangezien hij vooral noordoost-zuidwest loopt, net als de andere 19de eeuwse radialen. De weg loopt vanaf de Stokkersbrug over de Berkel tot aan de Wesselsdijk nagenoeg parallel aan de Stokkersweg. Met de aanleg van de weg verdwijnt dus de gaffelstructuur op dit punt die op oude kaarten en luchtfoto's zo goed zichtbaar is.

Bennie te Vaarwerk

13 oktober 2013

Het Arbeidskamp van de Nederlandsche Arbeidsdienst in Eibergen

Gezicht vanaf de kruising Lintveldseweg-Stokkersweg op het bos, waarin tussen 1942 en 1944 kamp nr. 323 van de Nederlandsche Arbeidsdienst gevestigd was. Het tracé van de nieuwe N18 loopt op de voorgrond, nog vóór het huis rechts. Ook het nieuwe viaduct over de Lintveldseweg (r) komt in de weide te liggen.

Tussen de Lintveldseweg en de Oude Borculoweg in de buurschap Olden

Eibergen ligt op circa 250 meter van het nieuwe tracé van de N18 en dus straks vanaf de weg goed zichtbaar, een bos waarin in 1942 een barakkenkamp van de **Nederlandsche Arbeidsdienst** (NAD) was gevestigd. In de zuidoostelijke hoek (links op de foto) van het bos staat nu een enkele tientallen jaren geleden gebouwde neosaksische boerderij, op de plek waar tot medio jaren '70/'80 loonwerker Koeslag zijn bedrijf had. Ter gelegenheid van de nieuwbouw werd toen ook de laatste, al half ingestorte barak gesloopt. Achteraf is het natuurlijk te betreuren dat niemand toen oog had voor wat later de archeologie van de Tweede Wereldoorlog is gaan heten: het documenteren en behoud van terreinen en bouwwerken die herinneren aan de gebeurtenissen in de oorlogsjaren. Maar voor de plek als geheel is het nog niet te laat om een archeologisch onderzoek te doen van wat er zich nog *in* de bodem bevindt. Over het Eibergse Arbeidskamp is uitvoerig geschreven door E.H. Wesselink in deel 3 van zijn Eibergse oorlogsgeschiedenis *Kom vanavond met verhalen*.

'Kom vanavond met verhalen. Eibergen in oorlogstijd', van E.H. Wesselink. In dit deel ruim aandacht voor de geschiedenis van het Eibergse Arbeidskamp.

De Nederlandsche Arbeidsdienst was de in oktober 1940 in het leven geroepen opvolger van de in juni 1940 door Hitlers rijkscommissaris in Nederland, Seys-Inquart, opgerichte Opbouwdienst voor de werkeloos geworden soldaten. Aanvankelijk was intrede vrijwillig maar vanaf 1 januari 1942 werd voor elke Nederlander die in dat jaar 18 zou worden en nog geen 23 jaar was, de ongewapende dienstplicht van een half jaar ingevoerd. De Arbeidskampen waren op militaristische basis (exerceren met schop op de schouder) naar Nationaalsocialistisch voorbeeld geschoeide kampen voor jongemannen die

voornamelijk werden ingezet in de landbouw en bij cultuurtechnische werkzaamheden in de omgeving, zoals het ontginnen, aanleg en verharding van wegen e.d..

De toegangspoort van het Arbeidskamp 'Los Hoes' Eibergen aan de Lintveldseweg. In de poort een wachter met de schop op de schouder (1943). In 1948 stond dit gebouw er nog.

Het Eibergse Arbeidskamp (met het nummer 323) was één van de twee kampen in de huidige gemeente Berkelland (het andere was gevestigd in Neede). Het werd gebouwd op een nog onontgonnen veldperceel dat gehuurd werd van de Oldeneibergse landbouwer Kolthof. Het werd het 'Los Hoes' genoemd, naar het boerderijtype dat in Nedersaksische streken veel voorkwam en gekenmerkt wordt doordat mens en vee onder één dak wonen, zonder scheiding van woning en bedrijfsdeel. De naam paste dus wel in de Nazi-ideologie. De toegangspoort was al evenzeer 'Saksisch' van aard of moest in ieder geval die indruk wekken. De bouw begon in 1941 en in juni 1942 werd het kamp in gebruik genomen. Er was plaats voor 192 mannen. Het complex bestond uit een vijftal woonbarakken rond een appelplaats met een vijver. Daarnaast een keuken, ziekenbarak, wasplaats en enkele andere gebouwen. Het kamp bleef in gebruik tot 6 september (daags na 'Dolle Dinsdag') 1944. Vier dagen later werd de NAD opgeheven. De leiding van het kamp woonde in van Joden in beslag genomen huizen. Zo hoptman Van 't Hooft in Borculo in villa Dorcia van de joodse familie Elzas.

Een gedeelte vaneen ploeg (die normaal uit 16 mannen bestond) van een barak op 't Arbeidskamp.

Veel kampen, waaronder het Eibergse, werden na de plotselinge leegloop overgedragen aan de organisatie **Todt**, genoemd naar een Duitse ingenieur, die in de oorlog leiding gaf aan de aanleg en bouw van de Atlantikwall of Westwall. In Eibergen werd toen een grote groep Tsjechische arbeiders gelegerd, die vanwege hun lichtbruine uniform door de omgeving 'goudfazanten' werd genoemd. In de oorlogperiode hebben twee mensen hier hun leven verloren: Julius Petersen uit Rotterdam, die op 9 november 1942 vermist werd en teruggevonden werd in de vijver op het kamp, en de Tsjech Jeroslaw Tomalek, die onderdeel uitmaakte van de Organisation Todt.

Detail van een luchtfoto uit 1951 met links het voormalige Arbeidskamp

Na de oorlog heeft het kamp nog diverse legeronderdelen gehuisvest, maar het kan niet beschouwd worden als voorloper van het in 1955 gestichte **Kamp Holterhoek** in

Eibergen. In 1948, nadat de Geneeskundige troepen eruit vertrokken waren, bood het voormalige kamp tijdelijk onderdak aan jongens uit het afgebrande internaat Harreveld. De toegangspoort was toen nog intact, zoals deze **foto** op de site *Geheugen van Nederland* laat zien. Ook was er toen een noodkerk op het terrein. Het internaat Harreveld was immers een door de r.-k. kerk bestierd internaat. Wat er daarna mee gebeurde is nog onvoldoende uitgezocht.

26 oktober 2013

Herinneringen aan grootvader en erve Nieuw-Biezebeek in Olden Eibergen

Het is 5 november 1963. Grootmoeder Marie te Vaarwerk-Tenhagen wordt 70 jaar. De kleinkinderen, waaronder ondergetekende, hebben haar leunstoel versierd, maar grootmoeder staat er huilend naast. Onbegrijpelijk in mijn herinnering, want je huilt niet op je verjaardag. Veel, veel later vielen de puzzelstukken op hun plek. Grootmoeder was een week eerder, 27 oktober weduwe geworden.

J.B. te Vaarwerk en M.E. Tenhagen, 1955

Van het overlijden van mijn grootvader, Bernard te Vaarwerk, naar wie ik vernoemd ben, herinner ik mij niets. Ook van zijn begrafenis herinner ik me niets. Ik weet nog wel dat we in het ziekenhuis van Groenlo bij hem op bezoek gingen, Zijn overlijden kwam tamelijk onverwacht. Trombose was de oorzaak, nadat hij een op zich succesvolle operatie wegens kanker had ondergaan.

Grootvader werd op 30 oktober 1963 begraven op het r.-k. kerkhof aan de Borculoseweg in Eibergen.

Grootvader was op 3 augustus 1892 op erve Biezebeek in Olden Eibergen geboren. Vandaar ook zijn latere bijnaam: Bernard van de Beezebekke. Hij was de negende van de tien kinderen en de derde zoon van Jan Willem te Vaarwerk en Grada Willemina Schurink op Biezebeek. Zijn geboortehuis ligt in de hoek Leugemorsweg-Stokkersweg. Laatstgenoemde weg liep tot ca. 1960 over de brink, tussen de schuur, loods en boerderij Biezebeek, maar werd toen verlegd naar de voortuin aan de westzijde van de boerderij. Het erf, dat in 1822 door de familie Te Vaarwerk was gekocht, behoorde tot de gewaarde erven van Olden Eibergen en was vanouds omgeven door een gracht. Tot in de jaren '80 waren daarvan aan de westzijde van de Stokkersweg nog resten te zien. Ooit behoorde het tot de door de Heer van Borculo geïsurpeerde erven van de Hof te Neede.

Grootvader te Vaarwerk voert de kippen, ca. 1950. Op de achtergrond de Bosweide, waardoorheen de nieuwe N18 komt te lopen.

Als jongste zoon is het nooit de bedoeling geweest om op het ouderlijk erf op te volgen. Maar veel andere keuzes dan boer te worden heeft grootvader ook niet gehad. In zijn diensttijd werd hij opgeleid tot hospik. Hij had de pech dat net na zijn

diensttijd de Wereldoorlog uitbrak en hij na de mobilisatie vier jaren onder de wapenen moest blijven in één van de forten van de Hollandse Waterlinie, waarschijnlijk in Werkendam. Na zijn diensttijd heeft hij zich gespecialiseerd in de kippenfokkerij, eerst op zijn geboortehuis, vanaf 1926 op een boerderij in Hoonte onder Neede, die hij toen pachtte van zijn zwager. In dat jaar, nl. op 17 mei, was hij getrouwd met Marie Tenhagen, geboren in 1893 op het erve Schurink onder Neede. Toen zijn oudste broer in 1932 overleed kon mijn grootvader acht hectare grond met de schuur op het erve Biezebeek kopen. Niet lang daarna vond een grondruil plaats met zijn andere broer en zus die ongehuwd op de Biezebeek waren achtergebleven. In de "Goorn", gaarden of Biezebeker gaarden bouwde hij een nieuwe boerderij, die hijzelf eens Nieuw Biezebeek noemde, die in 1933 gereed kwam.

Nieuw Biezebeek, ca. 1950. Op de voorgrond de 'Olde weg', die omstreeks 1960 verlegd werd. Boven: het 'achterste hennenhok', dat in het tracé ligt van de nieuwe N18. Links de Scholtenes, genoemd naar Scholte Olminkhof (Oude en Jonge Scholte), die het grootste deel ervan bezat.

Grootvader bleef naast veehouder vooral ook kippenboer, zoals op veel foto's uit het familiealbum is te zien. In de Bosweide achter het huis werd ook een kippenhok gebouwd, dat wij het 'achterste hennenhok' noemden. Het is alweer jaren verdwenen, maar de nieuwe N18 zal er over enkele jaren overheen gaan. De nieuwe autoweg zal ook nog over de 'Heugte' lopen, de hoge bouwkamp aan weerszijden van de huidige Leugemorsweg. De Leugemorsweg zal richting Stokkersbrug verlegd worden over juist dat deel van die bouwkamp dat mijn grootvader ooit bebouwde.

Het tussen 1943 en 1955 veel gebruikte fototoestel van mijn vader, W.H. te Vaarwerk.

In 1943 kreeg mijn vader een fototoestel, dat hij tot 1955 veel gebruikt heeft. Hij heeft veel mensen, situaties en feesten gefotografeerd. Door de oorlog werd de kennissenkring flink uitgebreid. Vluchtelingen uit Arnhem, Scheveningen en Amsterdam werd gedurende kortere of langere tijd onderdak verschaft. Voor enkele mannen uit het Arbeidskamp aan de Lintveldseweg werd het grootouderlijk huis een vast koffie-adres. Met enkele van hen werd levenslang contacten onderhouden, één komt nog steeds elk jaar op Pasen naar de Achterhoek. Want op Paaszaterdag 1945, 1 april, werd Eibergen bevrijd. Ik kom daar in een later blog nog op terug. In het grootouderlijk huis was in en na de oorlog plaats voor velen. Na de oorlog namen mijn grootouders nog een pleegzoon in huis, Henk de Min, die lokale bekendheid kreeg door de zijn grote voetbalkennis en stemimitatie van de indertijd zeer bekende radioverslaggever Theo Komen. In 1950 kwam uit Linz

in Oostenrijk Günter Khinast nog enkele maanden in huis. Hij werd later hoogleraar geschiedenis.

Koffiepauze op de Scholtenes bij het roggemaaien in 1950. V.l.n.r. Henk de Min, Willem te Vaarwerk, Bernard te Vaarwerk, Günter Khinast, een kennis van Jan Bodewus en onbekend.

Tot het midden van de jaren '50 veranderde er weinig op de boerderij. Grootvader, en later ook mijn vader, waren naast het werk op de boerderij, ook bestuurlijk actief in de landbouworganisaties, de ABTB en de CAVV 'Eibergen-Rekken'. Beiden hebben ook in het bestuur van de toenmalige Boerenleenbank gezeten. Om versterkt de toekomst in te gaan, werd in de jaren '50 een schuur bij het huis aangebouwd, die wij 't varkenshuuske' noemden. Begin 'jaren '60 kwamen er twee grote kippenschuren bij, die aan het eind van dat decennium werden verbouwd tot varkensschuren. Mijn ouders bouwden er nog twee grote schuren bij. In de jaren '70 werd gedacht dat de snelweg A15, zoals de huidige A18 toen nog werd genoemd, al snel aangelegd zou worden. De weg was al ingetekend op de kaarten van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Eibergen. Volgens die plannen zou de weg ons nog meer grond gekost hebben dan uiteindelijk het geval zou zijn. Bovendien voorzagen de plannen in een klaverblad in de Needseweg, met een nieuwe weg langs de Berkel naar de HEK-weg. Veel Rietmolenaars en Needenaars zouden er nu blij mee geweest zijn. Voor mijn ouders was de dreigende komst van de snelweg aanleiding om het roer om te gooien om nog een bestaan te houden. Het melkvee maakte plaats voor mestvarkens. In de jaren '80 heb ik de boerderij van mijn ouders overgenomen. Maar leuk was het toen al niet meer. Om mee te gaan moest de schaal alsmaar vergroot worden. Bovendien eisten milieu- en welzijnsmaatregelen veel investeringen. Er was een topzware hypotheek. Begin jaren '80 heb ik toen besloten om mijn heil te zoeken in wat ik altijd al aardig vond, nl. historisch onderzoek. Na een jaar Rijksarchiefschool - 'laatste kans-onderwijs' - zoals ik de opleiding wel eens schertsend heb genoemd, en een geweldige stage op het toenmalige Rijksarchief in Overijssel in Zwolle, kreeg ik, dankzij de hulp van collega-archivarissen een baan bij het toenmalige Streekarchivariaat Lochem-Gorssel-Vorden-Warnsveld in Lochem. In 1996 heb ik besloten, ook in overleg met en volledige instemming van mijn ouders, die wel zagen dat het boer-zijn niet wat voor mij was, de door mijn grootouders gebouwde boerderij en door mijn ouders uitgebreide boerderij te verkopen. Dat was in 1996, juist voordat varkensziekten en ander onheil de sector zwaar troffen.

Tot het midden van de jaren '50 veranderde er weinig op de boerderij. Grootvader, en later ook mijn vader, waren naast het werk op de boerderij, ook bestuurlijk actief in de landbouworganisaties, de ABTB en de CAVV 'Eibergen-Rekken'. Beiden hebben ook in het bestuur van de toenmalige Boerenleenbank gezeten. Om versterkt de toekomst in te gaan, werd in de jaren '50 een schuur bij het huis aangebouwd, die wij 't varkenshuuske' noemden. Begin 'jaren '60 kwamen er twee grote kippenschuren bij, die aan het eind van dat decennium werden verbouwd tot varkensschuren. Mijn

ouders bouwden er nog twee grote schuren bij. In de jaren '70 werd gedacht dat de snelweg A15, zoals de huidige A18 toen nog werd genoemd, al snel aangelegd zou worden. De weg was al ingetekend op de kaarten van het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Eibergen. Volgens die plannen zou de weg ons nog meer grond gekost hebben dan uiteindelijk het geval zou zijn. Bovendien voorzagen de plannen in een klaverblad in de Needseweg, met een nieuwe weg langs de Berkel naar de HEK-weg. Veel Rietmolenaren en Needenaren zouden er nu blij mee geweest zijn. Voor mijn ouders was de dreigende komst van de snelweg aanleiding om het roer om te gooien om nog een bestaan te houden. Het melkvee maakte plaats voor mestvarkens. In de jaren '80 heb ik de boerderij van mijn ouders overgenomen. Maar leuk was het toen al niet meer. Om mee te gaan moest de schaal alsmaar vergroot worden. Bovendien eisten milieu- en welzijnsmaatregelen veel investeringen. Er was een topzware hypotheek. Begin jaren '80 heb ik toen besloten om mijn heil te zoeken in wat ik altijd al aardig vond, nl. historisch onderzoek. Na een jaar Rijksarchiefschool - 'laatste kans-onderwijs'- zoals ik de opleiding wel eens schertsend heb genoemd, en een geweldige stage op het toenmalige Rijksarchief in Overijssel in Zwolle, kreeg ik, dankzij de hulp van collega-archivarissen een baan bij het toenmalige Streekarchivariaat Lochem-Gorssel-Vorden-Warnsveld in Lochem. In 1996 heb ik besloten, ook in overleg met en volledige instemming van mijn ouders, die wel zagen dat het boer-zijn niet wat voor mij was, de door mijn grootouders gebouwde boerderij en door mijn ouders uitgebreide boerderij te verkopen. Dat was in 1996, juist voordat varkensziekten en ander onheil de sector zwaar troffen.

De karakteristieke kapschuur op Nieuw Biezebeek aan de Stokkersweg, ca. 1995.—De karakteristieke kapschuur op Nieuw Biezebeek aan de Stokkersweg, ca. 1995.

De koper is inmiddels ook al weer vertrokken, maar niet nadat alle varkensschuren, op het aan de boerderij aangebouwde 'varkenshuuske' na, gesloopt waren. De karakteristieke deels open kapschuur, die is helaas dichtgemaakt. Bijzonder aan die schuur was, dat de planken van de bovengevel uit één populier gezaagd waren. Over een paar jaar loopt de nieuwe N18 nagenoeg diagonaal over de gronden achter de boerderij, gronden die ooit deel uitmaakten van het in 1299 voor het eerste genoemde erve Biezebeek.

26 oktober 2013, Bennie te Vaarwerk

2-12-2013

Noordtak en Achterhoekse hulpsinterklaas van Havenbedrijf Rotterdam

Vandaag kreeg ik een opiniestuk in *De Gelderlander* van afgelopen zaterdag onder ogen. Daarin houdt Eelco van den Heuvel, chef-redacteur van de editie Achterhoek van dit dagblad, een onomwonden pleidooi voor de aanleg van de Noordtak voor goederentreinen door de Achterhoek. Even dacht ik: heeft het Havenbedrijf Rotterdam (en de provincie Gelderland die ook pleitbezorger lijkt te zijn) een hulpsinterklaas in de Achterhoek aangesteld? Meewerken aan de aanleg "is wel zo sociaal" aldus de chef-redacteur in dat stuk. Het komt er op neer dat een minderheid qua aantal te treffen bewoners in de Achterhoek moet wijken voor een meerderheid van een

groter aantal bewoners aan de door de regering geopperde route over de dichtbebouwde en -bevolkte oostelijke Veluwerand. Een verzachtende omstandigheid zou kunnen zijn dat de Noordtak ook geschikt gemaakt moet worden voor personenvervoer. Dat slikt wat gemakkelijker.

Het wordt wel lastig: in de noordoostelijke Achterhoek zijn de plannen voor de aanleg van een grotendeels nieuwe N18 (en in Twente: A18) al in een zeer ver gevorderd stadium, zo niet definitief, en een deel (Varsseveld-Groenlo) wordt voorlopig nog niet aangelegd. Pakweg 160 jaar geleden was er ook al een plan voor een spoorlijn Zevenaar-Enschede door de Achterhoek (en specifiek: langs Borculo). Zutphen en andere IJsselsteden wisten dat tegen te houden uit vrees de boot (!) te missen. Nu zeggen diezelfde steden, met steun van *De Gelderlander*: kies toch maar voor de Achterhoek.

Wie, zoals ik, regelmatig door de Betuwe moet reizen over de A15 wordt vele tientallen kilometers 'begeleid' door de Betuwelijn, een van de paradepaardjes van Paars I of II. Je moet er niet aan denken dat in het vaak veel fraaiere en vooral meer afwisselende en cultuurhistorische waardevolle landschap dat de Achterhoek nu eenmaal heeft, zo'n dubbele "Berlijnse" muur van snelweg en spoorlijn wordt aangelegd. Bovendien is de Achterhoek in het te treffen gebied weer dichter bevolkt. En dan denk ik vooral aan het arme Groenlo, dat nu aan de oostkant een nieuwe autoweg krijgt en straks ook nog een spoorlijn? Groenlo wordt er een onrustig stadje van waar je nog liever wegblijft dan je nu al doet. De spoorlijn en de rest van de auto-c.q. snelweg aan de westkant van het stadje? Leuk vooruitzicht voor de inwoners van Groenlo (maar ook voor die van Hupsel) om ingekneld te worden tussen spoor/autosnelweg en autoweg. Wegwezen dan maar.

Ben ik dan overal tegen? Een 'nimby', zagezegd? Nee, want een noord-zuidspoorlijn, bijv. tussen Varsseveld en Enschede, voor personenvervoer tussen de stedelijke gebieden van midden-Gelderland en Twente, was een mooie optie geweest voor hergebruik van de bestaande Twenteroute, van het spoor tussen Haaksbergen en

Boekelo. Maar door de keuze van het huidige tracé is die optie wel nagenoeg onmogelijk geworden.

Ik hoop niet dat mijn regionale lijfblad, *Twentsche Courant-Tubantia*, dit opiniestuk overneemt, zoals wel vaker gebeurt bij de Wegener-bladen, want dat betekent geheid het einde van mijn abonnement.

Bennie te Vaarwerk